

EL JARDÍN DE LOS CEREZOS

'De Kersentuin' is het laatste toneelstuk van de Russische schrijver Anton Tsjechov. Het werd geschreven als komedie maar werd in 1904 in een regie van Konstantin Stanislavski opgevoerd als tragedie. Het stuk gaat over een landgoed dat verkocht moet worden omdat de familie het onderhoud niet langer kan betalen. Hervormingen in het Rusland van Tsaar Alexander II in de tweede helft van de 19^e eeuw zorgden voor sociale verschuivingen waardoor een nieuwe klasse ontstond en sommige aristocraten verarmden.

Het toneelwerk van Tsjechov bevat een hoge mate van realisme waarbij de typering van de verschillende karakters en hun onderlinge sociale verhoudingen erg belangrijk zijn. De toon is steeds onderhuids: de personages zitten samen, ze praten wat en drinken thee terwijl ze mekaars psychologische ondergang bepalen. De kleine individuele verhalen staan in schril contrast met een versmachtende sociale context van politieke omwentelingen en een samenleving die voelbaar uitgeput is.

In 1917 brak de Russische revolutie uit, aangewakkerd door de totale onrust van de Eerste Wereldoorlog. Het Tsaardom werd omgevormd tot een communistische gemeenschap die ten prooi zou vallen aan interne machtstrijden om al snel te evolueren naar een totalitaire dictatuur.

In 1959 verdreven revolutionaire gelijkgezinden zoals Ché Guevara onder leiding van Fidel Castro dictator Fulgencio Batista uit Cuba en installeerden een socialistische maatschappij op het Caraïbische eiland. Het begon als een utopisch sociaal project met collectivisme en gelijkheid als uitgangspunt. Succesvolle alfabetiseringscampagnes werden opgezet, een vooraanstaande gezondheidszorg werd uitgebouwd. Cuba werd een voorbeeld voor armen in Afrika en Zuid-Amerika terwijl de wereld verwickeld geraakte in de Koude Oorlog. De goede banden met de Sovjet-Unie, was een doorn in het oog van de Verenigde Staten wat leidde tot de Cubacrisis in 1962. Een mislukte inval op Cuba door de VS (de invasie van de Varkensbaai) en de Sovjet plannen om nucleaire raketten te installeren op Cuba (wat slechts 150 km van de VS verwijderd is), zetten de relaties op scherp en een Derde Wereldoorlog werd maar nipt vermeden. Het economische embargo dat de VS tegen Cuba installeerden in 1962 en dat tot vandaag van kracht is, bracht het Cubaanse regime in een wurggreep en kwam de utopische 'revolutionary honeymoon' tot stilstand. Cuba kwam steeds meer onder bescherming én invloed van de Sovjet-Unie te staan. Toen in de vroege jaren 90 het IJzeren Gordijn viel en de Sovjet-Unie opgedoekt werd, bleef Cuba arm, geïsoleerd en moe getergd achter. Het halsstarrig vasthouden aan de principes van de revolutie duwden het land steeds verder in een totalitair, bureaucratisch systeem waar met harde hand iedere opstand in de kiem wordt gesmoord.

Na de Covid19 pandemie is de wereld opnieuw een instabiele brandhaard geworden met verschillende oorlogen, geopolitieke transitieën en een algemene onrust tot gevolg. Niet alleen Cuba is moe (en zit er wellicht niets anders op dan 'de kersentuin' te verkopen), de hele wereld is uitgeput. De maatschappelijke onrust liet zich uiteraard al voor de pandemie voelen en de epidemie was dus niet de aanleiding maar veeleer de druppel die de emmer deed overlopen. De afgelopen decennia verloor het politieke apparaat stelselmatig haar macht ten voordele van financiële mogelijkheden, de vierde macht die de pers aanvankelijk was, kwam

in handen van diezelfde holdings en economische tycoons met subtiele (en minder subtiele) inmenging en indoctrinatie als gevolg. Het onderwijs ging zienderogen achteruit wat de sneeuwbal van sociaal verval alleen maar groter maakte. De digitalisering, de smartphone en polariserende sociale media vormden de massa om tot pathetische individuen wat elke solidaire groepering onmogelijk maakt. Terwijl de wereld in brand staat en technocraten de macht nóg meer naar zich toetrekken, loopt het gewone leven waaruit we niet kunnen ontsnappen¹ simpelweg door, we praten wat en drinken thee. De grote verhalen en het ethisch kompas van filosofie en religie werden vervangen door banaal individueel geschreeuw. Algoritmes en datamining zijn de huidige despotische systemen die ons sturen en in bedwang houden. Paradoxaal genoeg leggen we onszelf die onderdrukking op, in de grote 'vrijheid' die het internet ons lijkt te bieden.

'El Jardín de los Cerezos' is een project dat vertrekt van het realisme van het theater en haar directe relatie met de fotografie; beide media zijn immers constructies van de werkelijkheid. Met de onderhuidse toon van het toneelwerk van Tsjechov als inspiratie en een algemeen gevoel van machteloosheid wordt het huidige Cuba als metafoor afgebeeld: een vermoeide samenleving met een loodzware politieke context en geschiedenis waarin individuen zich achteloos bewegen.

Het project is opgedeeld in drie thema's: Cines, Templos en Aulas (respectievelijk cinema's, kerken en klaslokalen). Alle drie staan deze ruimtes voor het verspreiden van 'grote verhalen'. Morele en sociale beginselen worden hier gepropageerd met het risico te verglijden in indoctrinatie en controle. Alle drie gaan deze plaatsen een relatie aan met het theater: priesters vertolken de bijbel, leraars acteren voor het schoolbord en cinema's zijn letterlijk theaterzalen waar verhalen geconstrueerd en geprojecteerd worden in de zwarte doos die de ruimte is. Net zoals de projectie van de werkelijkheid in de camera obscura beeld, betekenis én leugen mogelijk maakt.

Bert Danckaert

---

¹ "Wat mij vooral beangstigt, is de gewone routine van het leven waaraan niemand van ons kan ontsnappen. Ik ben niet in staat om onderscheid te maken tussen wat waar en wat onwaar is in mijn handelingen, en ze baren me zorgen. Ik zie in dat educatie en de omstandigheden van het leven mij gevangen hebben gezet in een enge cirkel van valsheid, dat mijn hele leven niets anders is dan een dagelijkse inspanning om mezelf en andere mensen te bedriegen en te voorkomen dat ik het merk. Ik ben bang bij de gedachte dat ik tot op de dag van mijn dood niet zal ontsnappen aan deze leugen." Anton Tsjechov